

## POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,  
sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa R. G.

przeciwko W. L.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 marca 2021 r.,

zażalenia pozwanego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 23 września 2020 r., sygn. akt V ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi  
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i  
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.**

### UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 23 września 2020 r. na skutek apelacji powoda R. G. i apelacji pozwanego W. L. uchylił zaskarżony wyrok

Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 lutego 2019 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ nie ustalił treści i charakteru zawartej między stronami umowy z dnia 27 maja 2008 r., co uniemożliwiło rozpoznanie roszczenia powoda na którejkolwiek ze zgłoszonych podstaw prawnych, akcentując, że do przyjęcia odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, w tym jego szczególnej formie w postaci nienależnego świadczenia, konieczne jest uzyskanie korzyści majątkowej nie znajdującej usprawiedliwienia w ważnej czynności prawnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wydanie wyroku kasatoryjnego usprawiedliwia w świetle art. 386 § 4 k.p.c. dodatkowo konieczność rozważenia zgłoszonego przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym zarzutu potrącenia należności zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego z wierzytelnością wobec powoda z tytułu udzielonych mu trzech prywatnych pożyczek i ewentualnego przeprowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego w całości.

Powyższy wyrok zaskarżył zażaleniem pozwany, wnosząc o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji wydając wyrok nie rozpoznał istoty sprawy, a ponadto poprzez błędne przyjęcie, że przeprowadzenie postępowania dowodowego w części również uzasadniało uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie, czy Sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął, że zachodzi przyczyna uzasadniająca uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, objęta art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Zażalenie nie może zmierzać do oceny zasadności żądania pozwu, ani apelacji, czy merytorycznego stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji. Dokonywana kontrola ma zatem charakter formalny.

Orzeczenie kasatoryjne może być wydane tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, nierozpoznania istoty

sprawy oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zakresem kontroli w postępowaniu zażaleniowym objęte jest zbadanie czy Sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Jeżeli przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to kontrola Sądu Najwyższego ogranicza się do oceny prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., tj. trafności zakwalifikowania przez Sąd drugiej instancji stanu sprawy jako występowania w niej tej podstawy.

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Postępowanie apelacyjne obejmuje natomiast merytoryczne rozpoznanie sprawy, sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę na nowo, w związku z tym uwzględnienie apelacji powinno zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. prowadzić w zasadzie do zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia rozstrzygającego w granicach zaskarżenia o żądaniu pozwu, a wyjątkowo do uchylenia wyroku. W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego składu 7 sędziów - zasada prawna z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2016 r., nie publ., z dnia 25 września 2020 r., IV CZ 52/20, z dnia 4 sierpnia 2020 r., IV CZ 47/20, nie publ., z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CZ 28/20, nie publ.).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy, orzekając merytorycznie o żądaniu powoda, zbadał jej materialną podstawę, uznając, że dochodzone przez niego roszczenie o zapłatę zasługuje na częściowe uwzględnienie. W tym kontekście odniósł się m.in. do zawartej między stronami umowy z dnia 27 maja 2008 r., stwierdzając, że jej pisemna treść nie odpowiadała rzeczywistemu stosunkowi

obligacyjnemu. Okoliczność, że zdaniem Sądu Apelacyjnego dokonana przez Sąd pierwszej instancji wykładnia tej umowy nie odpowiada w pełni wymaganiom określonym w art. 65 § 2 k.c. i wymaga poddania analizie ewentualnych zmian jej treści, a także sposobu i zakresu jej wykonania, nie świadczy o nierozpoznanie istoty sprawy i nie uzasadnia uchylenia zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Wytykane Sądowi pierwszej instancji uchybienia dotyczą rozpoznania sporu w sposób, który Sąd Apelacyjny uznał za nieprawidłowy. W takiej sytuacji Sąd drugiej instancji, jako sąd działający w ramach apelacji pełnej, obowiązany był naprawić dostrzeżone wadliwości, ustalając treść stosunku zobowiązaniowego stron i zakresu jego wykonania, co, jak wskazał, wymaga rozważenia zgromadzonego materiału dowodowego i jego ewentualnego uzupełnienia.

Okoliczność, że pozwany złożył w postępowaniu apelacyjnym zarzut potrącenia, który w ocenie Sądu drugiej instancji wymaga rozważenia, również nie uzasadnia w okolicznościach niniejszej sprawy wydania wyroku kasatoryjnego. Sąd Apelacyjny, uzasadniając w tym zakresie rozstrzygnięcie, powołał się na pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że jeżeli rozpoznanie zgłoszonego w postępowaniu apelacyjnym zarzutu potrącenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, zachodzi podstawa uchylenia wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. z uwagi na obowiązek respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r., V CZ 35/16, nie publ., z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CZ 83/16, nie publ.). Tymczasem w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie uznał, że zachodzi konieczność przeprowadzenia w zakresie zgłoszonego zarzutu potrącenia postępowania dowodowego w całości. Sąd Apelacyjny lakonicznie stwierdził, że ewentualnie należy w tym zakresie postępowanie dowodowe przeprowadzić. W tym stanie rzeczy odwoływanie się do potrzeby zabezpieczenia stronom dwuinstancyjnego postępowania jest sprzeczne z przesłankami umożliwiającymi Sądowi drugiej instancji wydanie orzeczenia kasatoryjnego (art. 386 § 4 k.p.c.) i nieadekwatne do sytuacji procesowej, w której zapadło zaskarżone rozstrzygnięcie. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2020 r., V CZ 25/20, nie publ.). Niezależnie od tego, zaakcentować należy, że zarzut potrącenia dotyczy pożyczek, jakie miał, jak twierdzi pozwany,

otrzymać powód na kształcenie dzieci, a kwestia dotycząca pożyczek była podnoszona przez pozwanego już przed Sądem pierwszej instancji, do czego ten Sąd się odniósł w uzasadnieniu wyroku stwierdzając, że wierzytelności pozwanego względem powoda z tytułu pożyczek na pokrycie kosztów kształcenia dzieci powoda nie pozostają w żadnym związku z czynnościami ustanowienia hipoteki kaucyjnej i oświadczeniem o uznaniu długu, nie mogły być więc brane pod uwagę w niniejszym postępowaniu.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c. w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do art. 108 § 2 w zw. z art. 398<sup>21</sup> i art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.

jw